

ŞIRNAK ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

2017/1

yıl: 8 cilt: VIII sayı: 16

Kur'ân'daki Te'kîd İfadelerinin Bazı Türkçe Meâllerdeki Karşılıklarına Dair Bir İnceleme

Abdulkerim BİNGÖL* - Mehmet SALMAZZEM**

Özet

Kur'ân, evrensel bir kitap olarak bütün insanlara hitap ettiği için nüzul zamanından itibaren başka dillere tercüme edilmesi ihtiyacı hasıl olmuştur. Kutsal bir metin olan Kur'ân'ın çevirisi yapılırken her ayrıntıya dikkat etmek, Kur'ân'ın doğru anlaşılması açısından oldukça mühimdir. Fesahate önem verilen bir ortamda inen ve icaz derecesinde edebi incelikleri haiz olan Kur'ân'ın başka dillere çevirisinde ibarenin asıl manası dışında cümleyi pekiştiren unsurların da yansıtılmasına azami özen gösterilmesi lazımdır.

Bu çalışmada alanında önemli oranda ağırlığı bulunan bazı Türkçe meâller ele alınarak manaya kuvvet katan, hatta bazen manayı değiştiren te'kîd ifadelerinin söz konusu meâllere yansıtılması irdelenmektedir. Kur'ân gibi hem mana hem de lafız itibarıyla mu'ciz olan bir metinde çeviri işinin zor olması kaçınılmazdır. Mevzu bahis Arapça gibi pekiştirme unsurlarını içermeye konusunda oldukça zengin olan bir dilden bu hususta yeterince gelişkin olmayan Türkçe gibi bir dile çeviri olunca yapılan işin zorluğu kuşkusuz artacaktır. Nitekim bu minvalde ele aldığımız meâllerin te'kîdi yeterince yansıtmadıkları söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Türkçe meâl, dil, te'kîd, belagat.

An Analysis on the Emphasis in the Qur'an to Their Reflection in Some Turkish Translations of Qur'an

Abstract

As a universal book, the Qur'an, addresses all people that has become necessary to translate it into other languages from the time that it was revealed. When translating the Qur'an, a sacred text, paying attention to every detail is quite important in terms of correct understanding of the Qur'an. In translations of Qur'an, which was revealed in an environment where fluency was given a great importance, apart from the main meaning of expression utmost care should be taken to reflect emphasis elements that reinforce the sentence.

In this study, with handling some of the well-known Turkish translations of the Qur'an, the use of emphasis expressions that change the meaning in the translations will be evaluated. It is inevitable that a translation in a text, which is both miraculous and meaningful as the Qur'an, will be difficult. It will undoubtedly increase the difficulty to translate a work from a language that is rich in terms of inclusion of emphasis elements such as Arabic into a language which has some limitations in this regard such as Turkish.

Keywords: Qur'an, Turkish translation, language, emphasis, rhetoric.

* Dr., Muş Alparslan Ü., Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Sağlık Hizmetleri Şube Müdürlüğü
akerimbingol@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Muş Alparslan Ü., İslami İlimler Fakültesi, Tefsir A. B. D.
salmazzem.m@gmail.com

Giriş

Dil gruplarının birbirinden farklı olması, dillerdeki cümle yapısı, öğelerin diziliş ve sentaksının birbirine uymaması, her birinin kendine mahsus ifade özelliklerinin bulunması, dillerin kelime sayısı ve her bir dilin çevresel, toplumsal vs. etkenlerle farklı alanlarda temayüz etmesi gibi faktörler, bir dilden başka bir dile çeviri yapmayı güçleştirmektedir. Özellikle kelimeleri oluşturan harfler arasındaki ses armonisi ve mana, lafız, sentaks arasındaki mükemmel uyumu ile insan tâkatını aşacak seviyede icâzı haiz olan Kur'ân'ın çevirisi çok daha zordur. Benzeri nedenlerle Kur'ân'ın tercüme edilmesi hususunda öteden beri tartışmalar olmuştur. Alimlerin kahir ekseriyeti Kur'ân'ın meâlen tercüme edilebileceğini söylemiştir. Nitekim bu manada tarih boyunca farklı dillerde birçok meâl yazılmıştır. Örneğin ilk Latince meâl 1142 yılında yapılmıştır.¹

Çeviri, harfî ve tefsirî olmak üzere iki çeşittir. Harfî çeviri, aslın nazmı ve tertibi mülahaza edilerek motamot yapılan çeviridir. Tefsirî çeviri ise aslın nazmına bağlı kalmadan manayı ve hulasayı farklı bir ibare ile dile getiren çeviridir. Kur'ân'ın harfî tercümesi tefsirî tercümeyle göre daha zordur. Örneğin “كَافُطُونَ لَهُ” (Hicr 15/9) âyetinde üç te'kid vardır. Bunlar, “لام”, “رَن” ve cümlenin fiil değıl de isim cümlesi olmasıdır. Bu üç te'kid unsurunun çeviriye aynen yansıtılması durumunda vecizliğe halel gelir.²

Asıl manayı ifade ettikten sonra cümleye kuvvet katan ve muhatabın itiraz durumuna göre aşamaları bulunan te'kidin cümleye kattığı ekstra manalar vardır.³

- 1 Muhammed Abdulazim ez-Zurkânî, *Menâhîlu'l-İrfan fî Ulûmi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 2005), I-2: 7-8; Halid Abdurrahman el-Akk, *Usulu't-Tefsir ve Kavâiduhu* (Beyrut: Daru'n-Nefâis, 2007), 478-479.
- 2 Zurkânî, *Menâhîlu'l-İrfan*, I-2: 11; İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü* (Ankara: TDV Yayınları, 1993), 216-217; Hidâyet Aydar, *Kur'ân-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi* (İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları, 2014), 58-59; Muhsin Demirci, *Tefsir Tarihi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012), 32-33; Faruk Gürbüz, “Tercüme Problemleri ve Meâller” (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2003), 63-64.
- 3 Celâluddin Abdurrahman b. Ebibekir es-Suyutî, *el-İtkan fî 'Ulumi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2012), I: 314.

Âyetlere kattığı manayı öğrenmek için nahiv, sarf, belâgat, maânî, beyân vd. ilimlerin konularından olan te'kidin iyi bilinmesi lazımdır.⁴ Özne ve yüklem ile ifade edilen asıl mana yanında te'kid gibi yan manaları meâllere yansıtılabilmek için meâl yapanların da te'kidi iyi bilmeleri gerekir.

Dil gruplarının birbirinden farklı olması gibi çeşitli nedenlerden ötürü sorun haline gelen çeviri, cümlelerin ara elemanlarından te'kid meselesinde daha da belirgin hale gelmektedir. Arapçada, gerekli olduğu zamanlarda yemin ve diğer te'kid unsurlarıyla pekiştirilmiş cümleleri kullanmak hoş karşılanır. Nitekim Kur'ân da Arapça ve Arapların dil zevkine uygun olarak nazil olduğu için çok sayıda te'kid üslubu ve çeşidini içermektedir.⁵ Buna karşın Türkçede yemin ve diğer te'kid unsurlarıyla donatılmış cümleleri kullanmak hoş karşılanmaz.⁶ Dolayısıyla cümle içerisinde çok sayıda te'kid unsurunu kullanma geleneği oluşmamış, Türkçenin cümle yapısı da ona göre şekillenmemiştir. Bu nedenle Türkçe meâllerde te'kidi ifade etmek sorun olmuştur. Bu kısa çalışmada alanında ağırlığı ve şöhreti olan çeşitli meâller üzerinden te'kidin Türkçe meâllerde ifade edilme yöntemleri irdelenecek; te'kid içeren âyetlerin tercümesi noktasında izlenen yolun ne olduğu ve yapılan çevirilerde te'kide ne derecede yer verildiği hususu araştırılacaktır. Kur'ân'daki te'kid ifadelerinin Türkçe meâllerdeki karşılıkları hakkında müstakil ilk çalışma olma özelliğini haiz olan makalenin bu minvalde yapılacak yeni çalışmalara perspektif kazandırması umulmaktadır.

1. Te'kidin Sözlük ve Terim Anlamı

Te'kid, tef'îl babından bir mastardır. Sözlükte kuvvetlendirmek, pekiştirmek, yükü bağlamak ve sağlamlaştırmak manalarına gelmektedir.⁷

Te'kidin terim manasına ilişkin ise her bir ilim disiplini kendisine göre farklı bir tanım yapmıştır. Nahivciler, te'kidi; “matbu'un isnadını veya kapsamını pekiştiren tabi”⁸ şeklinde tanımlamışlardır. Belâgat âlimleri ise te'kidi; muhatabın zihnindeki tereddütleri gidermek, inkârını önlemek, kelamı daha da güzelleştirmek

4 Suyûtî, *el-İtkan*, 2: 359-360; M. Edip Çağmar, “Arap Belâgatinde Te'kid” (Doktora tezi, Harran Üniversitesi, 2003), 24-41-190-246.

5 Kâzım Fethî er-Râvî, “Kur'ân-ı Kerimde Te'kid Üslupları”, ter. Hasan Keskin, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6, sy. 1 (2002): 133.

6 Mehmet Çakır, “Kur'ân Meâllerinde Çeviri Sorunları”, *Kur'ân Meâlleri Sempozyumu -eleştiriler ve öneriler-* içinde (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 172; Mehmet Paçacı, “İslam Öncesi Arap yarımadasında Politik, Dini ve Kültürel Durum”, *İslam'a Giriş -Evrensel Mesaj-* içinde, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008), 375.

7 Ebu Nasr İsmail b. Hammad el-Cevherî, *es-Sıhah* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999), 2: 7; Ebu'l-Feyd Muhammed Murteda b. Muhammed el-Huseynî ez-Zebidî, *Tâcu'l-Arus min Cevâhiri'l-Kamus* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2007), IV-1: 220-221; Tahir Ahmed ez-Zavî, *Tertibu'l-Kamusî'l-Muhîd* (Riyad: Daru Alemi'l-Kutub, 1996), 1: 163; Şükrü Haluk Akalın v.dğr., *Türkçe Sözlük* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2005), 1937; Mehmet Kanar, *Arapça Türkçe Sözlük* (İstanbul: Say Yayınları, 2009), 279; Mevlüt Sarı, *Arapça-Türkçe Lûgat* (İstanbul: İpek Yayın, t.y.), 39.

8 Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Ali es-Seyyid eş-Şerâf el-Curcânî, *Kitabu't-Ta'rifât* (y.y., t.y.), 219; Nuruddân Abdurrahman b. Nizamiddin Ahmed b. Muhammed el-Camî, *el-Fevaidü'd-Diyâiyye* y.y., t.y.), 219.

vb. amaçlarla sözün iyice pekiştirilmesi şeklinde tarif etmişlerdir.⁹ Te'kîd, Türkçe dil bilgisinde “pekiştirme” ismiyle literatüre geçmiştir. Türkçede pekiştirme sıfatları¹⁰, pekiştirme bağlaçları¹¹, kuvvetlendirme edatları¹², kesinlik bildiren zarflar¹³, ünlemler¹⁴, yemin vb. kelama kuvvet katan unsurlardır.

2. Te'kîdin Meâllerde İfade Edilme Şekilleri

Hikmete uygun olan ve belagatin inceliklerine riâyet edilerek inşa edilen bir cümlede gereksiz bir kelime olmaz, ifade edilmesi gereken bir mana da ihmal edilmez. Kelamların en belîği olan ve belagete önem veren bir topluluğa inen Kur'ân'ın her cümlesinde belagatin incelikleri bulunmaktadır. Bu bağlamda kelimeye kuvvet katan, cümleyi pekiştiren ve muhatabın kafasındaki soru işaretlerini gideren te'kîdin cümleye kattığı manalar vardır. Muhatabın durumuna göre cümle içerisinde pekiştirme unsurları kullanılmıştır.

Tümcenin asıl rükünleri ile ifade edilmek istenen mana yanında te'kîd unsurlarıyla vurgulanmak istenen mana da gereklidir. Bu nedenle içinde te'kîdin herhangi bir şeklini barındıran bir âyetin tefsiri veya meâlî yapılırken âyetin metninde bulunan pekiştirmeleri de ifade etmek lazımdır.

Yukarıda ifade edilen nedenlerden dolayı asıl dildeki metnin içerdiği manaların tamamını çeviriye aktarmak zordur. Bahusus çok sayıda vurgu şekli ve kademesini haiz Arapçadan başka bir dile tercüme yaparken aynı vurguları metne aktarmak oldukça külfetlidir.

2.1. Manayı Değiştiren Te'kîdin İfadesi

Te'kîdin âyete kattığı mana bazen anlamın mahiyetini etkileyecek düzeydedir. Şöyle ki âyet ifadelerinde te'kîdin kaldırılması ya da meâlde te'kîde yer verilmemesi ibarenin asıl manasında noksanlığa sebep olur. Bu hususa ilişkin örnek mahiyetinde birkaç âyet üzerinde durulacaktır.

2.1.1. “إِنَّا نَعْبُدُ وَإِنَّا نَكْفُرُ” (Fatîha 1/5)

Yukarıdaki âyet-i kerimede mef'ulun takdim edilmesi “hasır” bildirmektedir. Cümleye “sadece” ve “yalnız” gibi hasrı ifade eden bir anlam katmıştır.¹⁵ Te'kîdin

9 Çağmar, “Arap Belâgatinde Te'kîd”, 20; İsmail Durmuş, “Tekit”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, c. 40 (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 365-367.

10 Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi* (Ankara: TDK Yayınları, 2009), 348.

11 Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, 1115-1116.

12 Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi* (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1980), 357-365; Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, 1083; Sadettin Özçelik ve Münür Erten, *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi* (Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2011), 180-182.

13 Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri*, 507.

14 Özçelik ve Erten, *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, 195.

15 Nasiruddin Abdullah b. Ömer b. Ali el-Beydavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrâru't-Tevîl* (Beirut: Dâru'l-Kutubil-İlmiyye, 2008), 1: 10; Ebu'l-Berekat Abdullah b. Ahmed b. Mahmud en-Neseî, *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Tevîl* (Dimaşk: Daru İbn Kesir, 2011), 1: 31; Ebu'l-Abbas Şihâbuddin Ahmed b. Yusuf b. İbrahim

bu âyete kattığı mana, İslam akidesi açısından hayati önemdedir. Zira İslam dini, ibadet ve yardım dileme hususlarında şirkten uzak bir inancı esas almaktadır. Bu minvalde tevhid inancına dönük vurgu, yukarıdaki âyette mef'ulun takdim edilmesi ile ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu âyetin meâlinde hasrı ifade etmemek ciddi bir eksikliktir. Bu âyetin çevirisinde meâllerini ele aldığımız yazarlar te'kidî; “ancak”, “yalnız”, “yalnızca”, “sadece” gibi kelimelerle ifade etmişlerdir.¹⁶

Türkçe dil yapısına göre hasrı, mef'ulun takdim edilmesi yöntemiyle ifade etmek mümkün değildir. Bu nedenle yazarlar, bazı edatlar yardımıyla ibaredeki te'kid ve hasrı çeviriye yansıtmaya çalışmışlardır. Böylece manayı yeterince ifade etmişlerdir. Bu nedenle bizce yazarların tümü doğru çeviri yapmışlardır.

2.1.2. “إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَحُمَ الْجُنَيْنِ وَمَا هَلْ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ” (Bakara 2/173)

Âyetteki “لَيْسَ” kelimesi hasır ifade etmektedir.¹⁷ Bu âyetin çevirisinde meâllerini ele aldığımız isimlerin bir kısmı hasrı ifade etmek üzere “ancak”¹⁸, “yalnız”¹⁹, “yalnızca”²⁰ ve “sadece”²¹ gibi kelimeleri kullanmışlar.

Bazı isimler de “لَيْسَ” kelimesinin hasır değil te'kid bildirdiğini düşünerek meâller te'kidî vurgulamak üzere “katiyen”²², “kesin olarak”²³ gibi ifadeleri kullanmışlardır.

Meâllerini incelediğimiz diğer isimler ise âyetin çevirisinde te'kide dair bir ifadeye yer vermemiştir.²⁴

Görüldüğü gibi birinci gruptaki mütercimlerin çevirisine göre “لَيْسَ” kelimesi

-
- Semin el-Halebi, *ed-Durru'l-Maşun fi Ulumi'l-Kitabi'l-Meknün* (Dımaşk; Dâru'l-Kalem, 2003), 1: 55; Ebu'l-Fida İmaduddin İsmail b. Şihabuddin Ömer İbn Kesir, *Tefsiru İbn Kesir (Tefsiru'l-Kur'âni'l-Azim)* (Beirut: Muessesetu'r-Risale, 2008), 1: 50; Muhammed Senaullah el-Mazhari, *et-Tefsiru'l-Mazhari* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2007), 1: 10; Ebu't-Tayyib Muhammed Siddik Bahadır b. Hasan b. Ali el-Kannevci (Siddik Hasan Han), *Fethu'l-Beyan fi Makasidi'l-Kur'an* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999), 1: 38.
- 16 Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili* (Ankara: Akçağ Basım, 2009), 1: 111; Hasan Basri Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim* (İstanbul: Elif Ofset, 1976), 1: 11; Ebu'l-Ala el-Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'an*, trc. Muhammed Han Kayani v.dğr. (İstanbul: İnsan Yayınevi, 1997), 1: 40; Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı*, trc. Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk (İstanbul: İşaret Yayınları, 2002), 2; A. Fikri Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi* (İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1974), 2; Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur'an* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015), 1; Süleyman Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri* (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989), 1: 66; Hayreddin Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu* (Ankara: DİB Yayınları, 2007), 1: 58; Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli (Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri)* (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2014), 2.
- 17 Ebu İshak İbrahim b. es-Serî ez-Zeccâc, *Maâni'l-Kur'an ve İrabuhu* (Kahire: Dâru'l-Hadis, 2005), 1: 210; Ebu Muhammed Abdülhak b. Galib İbn Atiyye el-Endulusî, *el-Muharreru'l-Veciz fi Tefsiri'l-Kitabi'l-Aziz* (Düha: Dâru'l-Fikri'l-Arabi, 2007), 2: 66; Muhammed Tahir İbn Aşur, *et-Tahrir ve't-Tenvir* (Tunus: Daru Suhnun, t.y.), I-2: 115.
- 18 Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli* (Ankara: DİB Yayınları, 2006), 25; Hüseyin Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri* (Ankara: Pozitif Matbaacılık, 2007), 25; Hayreddin Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli* (Ankara: DİB Yayınları, 2004), 25; Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 38.
- 19 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1: 570; Esed, *Kur'an Mesajı*, 47.
- 20 Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 1: 257.
- 21 Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkân* (İstanbul: Server Yayınları, 2016), 25.
- 22 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 47.
- 23 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'an*, 1: 137; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 27.
- 24 Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 1: 280.

hasr bildirip manayı değiştiren bir misyona sahiptir. İkinci gruptakilere göre ise “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” kelimesi sadece te'kid içindir, manayı pekiştirmek dışında bir fonksiyonu yoktur. Üçüncü gruptakiler ise meâlde “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” kelimesini ifade eden bir kelimeye yer vermeyip cümlenin asıl manasını ifade etmekle yetinmiştir.

Bizce “لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ” kelimesinin hasrı ifade ettiğini dikkate alarak çeviri yapanlar daha isabetli tercüme yapmışlardır.

2.1.3. “وَاللَّهُ تَرْجِعُ الْأُمُورَ” (Bakara 2/210)

Bu âyette “car” ve “mecrurun” fiile takdim edilmesi, cümleye “sadece ona; başkasına değil” manasını katmıştır.²⁵ Mütercimlerin çoğu bu âyetin meâlinde car ve mecrurun fiile mukaddem yapılmasından ileri gelen hasr anlamını dikkate almamışlardır.²⁶ Bazıları ise hasrı ifade etmek üzere “yalnızca”²⁷ ve “ancak”²⁸ kelimelelerini kullanılmıştır.

Mevzu bahis âyette car ve mecrurun mukaddem yapılmasının nedeni hasr manasını cümleye katmaktır. Buna rağmen çoğu yazarın hasrı ifade etmemesi bizce eksikliklerdir. Fakat söz konusu yazarlar, ibarenin asıl manasında değişiklik olmasını dikkate alarak hasrı ifade etmemiş olabilir ya da âyette hasrı ifade eden bir kelimenin olmamasından kaynaklı hasr manası yazarların dikkatlerinden kaçmış olabilir. Diğer taraftan bahsedilen meâllerde hasrın ifade edilmemesi asıl manada büyük değişikliğe neden olmamıştır.

Te'kidin, cümleyi yalnızca pekiştirmekle kalmadığı bunun yanında bir şekilde asıl manada değişikliğe neden olduğu bu gibi âyetlerin çevirisinde te'kidi aynen ifade etmemek eksikliklerdir.

2.2. Manayı Pekiştiren Te'kidin İfadesi

Te'kid, bazen mananın mahiyetini değiştirmeyip cümleye sadece pekiştirme katar. Muhatabın itiraz ve tereddütlerini gidermenin gerekli olduğu yerlerde cümleyi duruma göre bir veya daha fazla te'kid unsuruyla donatmak icap edebilir. Nitekim belagat kurallarına göre muhatabın zihninde aksi yönde bir yargı yoksa ve ilgili hüküm hakkında tereddüdü bulunmazsa te'kide ihtiyaç olmaz, ilgili yargı konusunda muhatabın tereddüdü olursa te'kide yer vermek daha evladır, muhatabın itirazının bulunması durumunda itirazın şiddetine göre te'kid yapmak

25 Ebu Abdullah Muhammed b. Yusuf b. Ali Ebu Hayyan el-Endulusî, *Tefsiru'l-Bahri'l-Muhit* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2010), 2: 135; Muhammed b. Muhammed Ebu's-Suud, *İrşadu'l-Akli's-Selim ila Mezaya'l-Kitâbi'l-Kerim* (Beyrut: Musessetu't-Tarihi'l-Arabi, 2010), 1: 252; İsmail Hakkı Bursevî, *Ruhu'l-Beyan* (Beyrut: Dâru'l-İhyai't-Turasi'l-Arabi, 2001), 1: 404.

26 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 2: 117; Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 210; Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'an*, 1: 165; Esed, *Kur'an Mesajı*, 59; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 33; Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 31; Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 31; Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 31; Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 1: 352; Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 1: 354; Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 48.

27 Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 31.

28 Feyzli, *Feyzül-Furkân*, 31.

zaruret olur. Kur'ân'da, belagatin bu kuralına riâyet edilmiştir. Mesela Kur'ân'da bahsi geçen bazı elçilerin, itiraz ve yalanlamayla karşı karşıya kaldıklarında muhatapların itirazlarını gidermek üzere “مُرْسَلُونَ إِلَيْكُمْ إِنَّهُمْ قَالُوا / Onlar, 'Şüphesiz biz size gönderilmiş elçileriz' dediler” (Yâsîn 36/14) âyetinde “إِنَّ” ve isim cümlesiyle te'kide başvurdukları dikkat çekmektedir. İkinci kez daha güçlü itiraz olunca “قَالُوا رَبَّنَا عَلَّمَنَا إِيَّاكُمْ لَمَّا كُنَّا نُرْسَلُونَ / (Elçiler ise) şöyle dediler: Bizim gerçekten size gönderilmiş elçiler olduğumuzu Rabbimiz biliyor.” (Yâsîn 36/16) âyetinde yemin, “لَمَّا”, “إِنَّ” ve isim cümlesiyle te'kidin kuvvetini artırmışlardır.²⁹

Belagatin bu kuralı ekseninde Kur'ân'da bir veya birden fazla te'kid unsurunu barındıran âyetler vardır. Bunlardan birkaç örnek verilerek cümleye sadece pekiştirme katan te'kidin Türkçe meâllere yansıtılması irdelenecektir.

2.2.1. “وَلَا تَغْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مَفْسِدِينَ” (Bakara 2/60)

Âyette geçen “مَفْسِدِينَ” kelimesi hal-i muekkidedir.³⁰ Meâllerini ele aldığımız mütercimlerin büyük bir bölümü gramer bakımından hal olan “müfsidîn” kelimesinin manasını, “bozgunculuk yaparak”³¹, “kötülük ederek”³², “yozlaşmasına yol açarak”³³, “fesadçılar olarak”³⁴ veya “fesat çıkarıp”³⁵ şeklinde meâle yansıtmışlardır. Böylece hal-i muekkideyi meâlde ifade etmek suretiyle te'kidi yansıtmışlardır. Bazı mütercimler bunu meâle yansıtmamıştır.³⁶ Salih Akdemir ise meâlde “asla” kelimesine yer vererek te'kidi ifade etmekle³⁷ birlikte hal manasını ifade etmemiştir.

Yukarıdaki âyette tek aşamalı te'kid vardır. Birinci gruptaki yazarlar, hal manasını farklı kelimelerle ifade etmek suretiyle te'kidi meâle yansıtmıştır. Keza Salih Akdemir de te'kidi bir kelime ile ifade etmiştir. İkinci gruptaki yazarlar ise asıl manayı ifade etmekle yetinmişlerdir. Bizce te'kidi ifade eden yazarların çevirisi daha doğrudur.

2.2.2. “قُلْ إِنَّمَا يُوْحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ إِلَهٌ وَاحِدٌ” (Enbiyâ 21/108)

Âyetteki “إِنَّمَا” ve “وَاحِدٌ” kelimeleri manaya te'kid ve hasır katmaktadır.³⁸ Bu âyette

29 Mesud b. Ömer et-Taftazânî, *Muhteseru'l-Maâni* (İstanbul: Üçler Matbaası, 1977), 39-40; M. Akif Özdoğan, “Arap Dilinde Muhâtabı İknâ Etme Açısından Haberi Cümlede Tekid Edatlarının Rolü”, *Kahramanmaraş Sütcü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9, sy. 17 (2011), 14-15.

30 Halebi, *ed-Durru'l-Ma'sun*, 1: 379; Neseî, *Medâriku't-Tenzil*, 1: 93; Mazharî, *et-Tefsiru'l-Mazharî*, 1: 84.

31 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'an*, 1: 74; Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâlî*, 8; Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 8; Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 1: 170; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 8.

32 Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâlî Âlisi*, 11.

33 Esed, *Kur'an Mesajı*, 17.

34 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 24.

35 Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâlî*, 14.

36 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 1: 386; Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 1: 128; Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâlî*, 8.

37 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 8.

38 Ebu Ca'fer Muhammed b. Cerir et-Taberî, *Camiu'l-Beyan 'an Te'vili'l-Kur'an* (Beyrut: Dâru'l-İhyai't-Turasî'l-Arabî, t.y.), 17: 126; Ebu's-Sena Şihabuddin es-Seyyid Mahmud b. Abdillâh el-Alûsî, *Ruhu'l-Maani fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Azim ve's-Seb'i'l-Mesâni* (Beyrut: Muessesetu'r-Risale, 2010), 17: 222.

iki te'kid edatı vardır. Mütercimlerin bir kısmı, burada her iki te'kidi de “ancak” ve “kuşkusuz”,³⁹ “sade” ve “ancak”,⁴⁰ “ancak” ve “ancak”,⁴¹ “gerçekten” ve “yalnızca”,⁴² “sadece” ve “ancak”,⁴³ “ancak” ve “yalnızca”,⁴⁴ gibi ifadelerle meâle yansıtmışlardır. Bir kısmı birinci te'kidi “yalnızca” kelimesi ile ifade ederken ikincisini ifade etmemiştir.⁴⁵ Bir kısmı da ikinci te'kidi “ancak” kelimesiyle ifade ederken birincisini ifade etmemiştir.⁴⁶ Bazıları ise te'kidi hiç ifade etmemiştir.⁴⁷

Yukarıda ifade edildiği üzere âyette te'kidi ifade eden iki kelime vardır. Bizce her iki te'kidi meâle yansıtan yazarların çevirisi daha uygundur.

2.2.3. “وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهِيَ عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَمَامِنَ ۚ أَنْ اشْكُرْ لِي” (Lokmân 31/14)

Âyetteki “وَفِصَالُهُ فِي عَمَامِنَ” cümlesi ara cümle olup⁴⁸ manayı pekiştirmektedir. Bazı mütercimler, bu âyetin meâlinde “وَفِصَالُهُ فِي عَمَامِنَ” cümlesini ara cümle olarak değerlendiren öylece çeviri yapmıştır.⁴⁹

Bazıları ise bunu önceki cümleyle katarak âyeti tek cümle olacak şekilde anlamlandırmıştır.⁵⁰

Söz konusu âyette ara cümle olan “وَفِصَالُهُ فِي عَمَامِنَ” manayı pekiştiren bir yapıya sahiptir. Bazı yazarlar bu cümleyi bağımsız ve anlamı pekiştiren bir ara cümle olarak tercüme etmiştir. Bazıları da cümleyi önceki cümlelerin içine katarak anlamlandırmıştır. Te'kidin, bir kelime ile değil de ara cümle şeklinde ifade edildiği bu âyette bizce her iki çeviride de mana bakımından büyük değişiklik olmamıştır.

2.2.4. “وَاللَّهُ أَنْبَتَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا” (Nûh, 71/17)

Âyetteki “نَبَاتًا” kelimesi mef'ulu mutlak olup⁵¹ manayı pekiştirmektedir. Bazı yazarlar, “نَبَاتًا” kelimesini “bitki ölçüsüyle”,⁵² “bitki olarak”,⁵³ şeklinde tercüme ederek ibarenin mef'ulu mutlak manasını çeviriye yansıtmıştır.

39 Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 330.

40 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 597.

41 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 6: 83; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 332.

42 Mevduđi, *Tefhimu'l-Kur'an*, 3: 337.

43 Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 330.

44 Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 330.

45 Esed, *Kur'an Mesajı*, 664.

46 Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 5: 531; Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 330.

47 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 330; Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 3: 702; Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 455.

48 Mahmud b. Ömer ez-Zemahşeri, *el-Keşşaf 'an Hakâiki Gavamizi't-Tenzil ve 'Uyunu'l-Akavili fi Vucuhil-Tevvil* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009), 3: 479.

49 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 729; Mevduđi, *Tefhimu'l-Kur'an*, 4: 328; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 413; Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 411; Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 411; Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 411; Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 7: 64; Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 411; Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 411; Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 564.

50 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 6: 479; Esed, *Kur'an Mesajı*, 836; Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 4: 335.

51 Ebu Hayyan, *Tefsiru'l-Bahril-Muhit*, 8: 334.

52 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 9: 111-116.

53 Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 10: 77.

Bazıları, ibaredeki te'kidi, “bitirip yetiştirmiştir”⁵⁴, “yaratıp meydana getirmiştir”⁵⁵ veya “yeşertip büyüt müştür”⁵⁶ şeklinde ifade etmeye çalışmıştır.

Bazıları ise “تَبَاتًا” kelimesini teşbih manasında değerlendirip buna “bitki, ot gibi” gibi şeklinde mana vermiştir.⁵⁷

Yukarıdaki âyette te'kidin olup olmaması tamamen ilgili kelimenin sentaksıyla alakalıdır. Görüldüğü gibi bazı isimler, ilgili kelimenin mef'ulu mutlak manasını yansıtacak şekilde tercüme edip te'kidi meâle yansıtmıştır. Bazıları, ilgili kelimeyi mef'ulu mutlak şeklinde değil yapım ekiyle kaynaştırmak suretiyle tercüme ederek yine te'kidi ifade etmiştir. Bazıları ise “تَبَاتًا” kelimesini teşbih manasında değerlendirerek te'kide yer vermemiştir.

2.2.5. “قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ” (Mü'minûn 23/1)

Yukarıdaki âyette te'kid bildiren “قَدْ” harfî, müşriklerin kafalarındaki yargının yanlışlığını belirtmek ve doğru olanı ortaya koymak içindir.⁵⁸ İlgili âyetin meâlinde bazı mütercimler; “hiç şüphesiz”⁵⁹, “kesin olan şudur ki”⁶⁰, “gerçek şu ki”⁶¹, “gerçekten”⁶², “kesinlikle”⁶³, muhakkak”⁶⁴ gibi ifadelerle te'kidi çeviriye yansıtmıştır.

Hüseyin Atay ve Süleyman Ateş ise asıl manayı ifade etmekle yetinip te'kidi ifade etmemişlerdir.⁶⁵

Âyette, müşriklerin aksi yönde yargılarını çürütmek adına “قَدْ” harfiyle te'kide başvurulmuştur. Dolayısıyla bu mananın meâlde ifade edilmesi gerekir. Bizce, te'kidi meâle yansıttıkları için birinci gruptakilerin yaptığı çeviri daha doğrudur.

2.2.6. “فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ” (Hicr 15/30)

Âyette istisna ihtimalini ortadan kaldırmak amacıyla te'kide başvurulmuştur. Âyette iki te'kid unsuru vardır.⁶⁶ Meâllerini ele aldığımız yazarların tümü bu âyetin

54 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 5: 464.

55 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 573.

56 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 1192; Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 803.

57 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 3: 1096; Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 6: 474; Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 570; Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 570; Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 570; Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 570; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 571.

58 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 3: 398.

59 Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 469.

60 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 689.

61 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 6: 127.

62 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 3: 398; Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 341; Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 341; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 341.

63 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 4: 9.

64 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 615; Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 343; Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 341.

65 Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 341; Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 6: 82.

66 Ebu'l-Ferec Cemaluddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnu'l-Cevzî, *Zâdu'l-Mesîr fi 'İlmi't-Tefsir* (Beyrut: Dâru'l-Kitabî'l-Arabî, 2010), 2: 534; Ebu Abdillah Fahrudin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Razî, *et-Tefsiru'l-Kebir* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009), X-1: 145; Alûsî, *Ruhu'l-Maani*, 13: 469; İbn Aşur,

meâlinde te'kide yer vermiştir. Fakat bazıları; “hepsi topluca”⁶⁷, “tümü, topluca”⁶⁸, “hepsi toptan”⁶⁹ ve “hepsi, toptan”⁷⁰ şeklinde her iki te'kidi de ifade etmeye çalışmıştır. Bazı yazarlar ise “hep birden”⁷¹, “tüm”⁷², “hepsi”⁷³ ve “bütün”⁷⁴ şeklinde çeviri yaparak sadece bir te'kidi ifade etmiştir.

Görüldüğü gibi mütercimlerin bir kısmı metnin aslına bağlı kalarak âyetteki her iki te'kidi ifade etmişken bir kısmı da sadece te'kid unsurlarından birini ifade etmekle yetinmiştir. Bizce her iki çeviride asıl mana ve gaye ifade edildiğinden dolayı aralarında pek fark yoktur. Yine de her iki te'kidi ifade edenlerin çevirisi daha isabetli olmuştur.

2.2.7. “وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِثُّ لَسَوْفَ أُخْرَجَ حَيًّا” (Meryem 19/66)

Âyetteki “لام” ve zaid “مَا” te'kid bildirmektedir.⁷⁵ İki te'kid unsurunu içeren bu âyetin meâlinde yazarların bazıları te'kide yer vermemiştir.⁷⁶

Bazıları ise ibaredeki te'kidi, “kesin”⁷⁷, “gerçekten”⁷⁸ kelimeleri ile ifade etmiştir.

Âyette soru cümlesi iki te'kid unsuruyla pekiştirilmiştir. Soru cümlesinin içerdiği belirsizlik ile te'kidin bildirdiği katıyet arasında çelişki olacağı düşüncesiyle yazarların bir kısmı meâlde te'kide yer vermemiştir. Oysa her ne kadar soru inkârı olsa da soruda te'kid unsurlarıyla pekiştirme vardır. Dolayısıyla te'kide yer verenler daha isabetli çeviri yapmışlardır.

2.2.8. “لَعَمْرِكُ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ” (Hicr 15/72)

Âyette “لَ” ve “لَا” ile birlikte cümleye te'kid manasını katan yemin ifadesi bulunmaktadır.⁷⁹ Üç te'kid unsuruyla pekiştirilen bu âyetin meâlinde mütercim-

et-Tahrîr ve't-Tenvîr, VI-2: 45.

67 Esed, *Kur'an Mesajı*, 516; Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 5: 67.

68 Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an*, 2: 570.

69 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 478; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 264; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 262.

70 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 5: 377.

71 Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 262; Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 262.

72 Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 361.

73 Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 3: 348; Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 262.

74 Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 262.

75 Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 3: 30; Neseфі, *Medâriku't-Tenzil*, 2: 345; Mazhari, *et-Tefsiru'l-Mazhari*, 4: 397; Alüsi, *Ruhu'l-Maani*, 16: 138.

76 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 559; Esed, *Kur'an Mesajı*, 619; Atay, *Kur'an Türkçe Çeviri*, 309; Ateş, *Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri*, 5: 393; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 309; Karaman v.dğr., *Kur'an Yolu*, 3: 612; Karaman v.dğr., *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 309; Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 425.

77 Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, 6: 24.

78 Mevdudi, *Tefhimu'l-Kur'an*, 3: 226; Yavuz, *Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 311; Akdemir, *Son Çağrı Kur'an*, 309; Altuntaş ve Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meâli*, 309.

79 Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 2: 562-563; İbnu'l-Cevzi, *Zâdu'l-Mesir*, 2: 538; Razî, *et-Tefsiru'l-Kebir*, X-1: 161; Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebibekir el-Kurtubi, *el-Camiu li Ahkâmi'l-Kur'an* (Beirut: Muessesetu'r-Risale, 2006), 12: 231; Mazhari, *et-Tefsiru'l-Mazhari*, 4: 148.

lerin bir kısmı, yemin ile birlikte “muhakkak”⁸⁰, “gerçekten”⁸¹ ve “doğrusu”⁸² gibi kelimeler zikrederek iki te'kide yer vermiştir.

Bir kısmı da sadece yemine yer vermek suretiyle⁸³ bir te'kidi ifade etmiştir.

Muhammed Esed ve Mustafa Öztürk ise meâlde asıl manayı ifade etmekle yetinip te'kide hiç yer vermemişlerdir.⁸⁴

Üç te'kid unsurunu içeren bu âyetin meâlinde te'kide hiç yer vermemek eksikliklidir. Bizce, en azından iki aşamalı te'kide yer veren mütercimler doğrusunu yapmışlardır.

2.2.9. “وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ لَيَبْغِئَنَّ” (Nisâ 4/72)

Kendilerini ustaca gizleyen münafıklar hakkında nazil olan bu âyette birkaç aşamalı vurgu yapmaya ihtiyaç duyulmuştur. Âyetteki birinci “لام” iptida için olup manaya te'kid katmıştır. İkinci “لام” yemin içindir.⁸⁵ Cümlemin başındaki “لَ” ve fiilin sonuna eklenmiş “نون” ile birlikte âyette toplamda dört te'kid unsuru vardır. Çeviri yapanların bir kısmı meâlde, “şüphesiz”, “hakikaten” ve “pek”⁸⁶ kelimeleri ile üç te'kid unsuruna yer vermiştir.

Bir kısmı da “ama gelin görün ki”⁸⁷, “muhakkak”⁸⁸, “doğrusu”⁸⁹, “mutlaka”⁹⁰, “şüphesiz”⁹¹, “pek”⁹², “gerçek”⁹³, “elbette”⁹⁴ ve “kesinlikle”⁹⁵ gibi kelimeler ile sadece bir te'kid unsurunu meâlde yansıtmıştır.

Münafıkların gizli hallerinin ifşa edildiği bu âyette birden fazla te'kid unsuruna yer verilmesi oldukça önemlidir. Buna binaen mümkün mertebeye söz konusu te'kidin meâllere yansıtılması icap eder. Cümlemin yapısını bozmadan üç te'kidi ifade eden yazarlar metnin aslına bağlı kalmaya çalışmışlardır. Bir te'kidi ifade et-

80 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 481.

81 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 5: 385.

82 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 267; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 265.

83 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 2: 578; Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 265; Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 265; Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 265; Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 5: 74; Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 3: 359; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 265.

84 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 523; Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 364.

85 Zeccâc, *Maâni'l-Kur'ân*, 2: 61; Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud es-Semerkandî el-Maturidî, *Te'vilatu'l-Kur'ân* (İstanbul: Mizan Yayınevi, 2005), 3: 73; İbn Atiyye, *el-Muharreru'l-Veciz*, 4: 129-130; Razi, *et-Tefsiru'l-Kebir*, V-2: 142; Kurtubî, *el-Camiu li Ahkami'l-Kur'ân*, 6: 454-455; Ebu Hayyan, *Tefsiru'l-Bahrî'l-Muhîd*, 3: 302; Halebî, *ed-Durru'l-Ma'sun*, 4: 28-29.

86 Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 88.

87 Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 122.

88 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 133.

89 Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 88.

90 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 153; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 88.

91 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 1: 377.

92 Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 2: 321; Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 2: 93; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 88.

93 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 90.

94 Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 88.

95 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 3: 110.

mekle yetinenler ise muhtemelen maksadın hâsıl olduğunu düşünmüşlerdir. Bizce birinci gruptakilerin yaptığı meâl daha isabetlidir.

2.2.10. “وَيَسْتَنْبِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ لَحَقٌّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ” (Yûnus 10/53)

Ayette söz konusu olan müşriklerin sorulduğu inkâr ve istihza olduğu için verilen cevapta birden fazla te'kid unsuruna yer verilmiştir. “إِي” harfi, yemin, “إِنَّ” ve “لَحَقٌّ” ve cümlenin isim cümlesi olması te'kidin unsurlarıdır.⁹⁶ Beş te'kid unsurunu içeren bu âyetin meâlinde mütercimlerin bir kısmı, te'kid ifade eden “إِي” harfinin tercümesi olarak “evet” kelimesine ve yemine yer vermek üzere⁹⁷ sadece iki te'kidi ifade etmiştir.

Bir kısmı, “evet” kelimesi ve yemin ile birlikte “elbette”⁹⁸, “muhakkak”⁹⁹, “dosdoğru”¹⁰⁰, “şüphe götürmez”¹⁰¹ veya “şüphesiz”¹⁰² gibi ifadelerle üç te'kide yer vermiştir. Keza bazı yazarlar, “إِي” harfinin tercümesi olarak “elbette” kelimesi ve yemin ile beraber “kuşku götürmez”¹⁰³ veya “katıksız”¹⁰⁴ ifadelerine yer vermek suretiyle üç te'kidi ifade etmiştir.

Hasan Basri Çantay ise “evet”, yemin, “elbet ve elbet”¹⁰⁵ ifadeleri ile dört te'kidi ifade etmeye çalışmıştır.

Beş te'kid unsurunu barındıran bu âyetin meâlinde aynı seviyede te'kide yer vermek Türkçe dil yapısı itibarıyla mümkün olmayabilir veya gereksiz tekrarlara sebebiyet verebilir. Bizce üç aşamalı te'kidi ifade eden yazarların çevirileri daha isabetli olmuştur.

2.2.11. “وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا نَأْتِيْنَا السَّاعَةَ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَأَتِيَنَّكُمْ” (Sebe' 34/3)

Kâfirler, yemin içerek yeniden dirilmeyi inkâr ettiklerinden onlara verilen cevapta “نُون” ile birlikte yemin ve üzerine yemin edilenin bir sıfatı zikredilerek cümle pekiştirilmiştir.¹⁰⁶ Beş farklı te'kid türünü içeren bu âyetin meâlinde bir kısım mütercim, “hayır” ya da “Yoo!” sözcükleri, yemin ve yemin edilenin sıfatı

96 Kurtubî, *el-Camiu li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 11: 8; Neseî, *Medâriku't-Tenzîl*, 2: 27; Halebî, *ed-Durrul-Ma'sun*, 6: 220; Siddik Hasan Han, *Fethu'l-Beyan*, 3: 248-249; Ahmed Mustafa el-Merağî, *Tefsiru'l-Merağî* (Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Turâsî'l-Arabi, 1985), IV-3: 119; İbn Aşur, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, V-2: 196.

97 Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 213; Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 213; Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 4: 234.

98 Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 213; Feyizli, *Feyzü'l-Furkân*, 213.

99 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 215.

100 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 5: 104.

101 Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 292.

102 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 2: 341; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 213.

103 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 3: 111.

104 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 403.

105 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 316.

106 Maturidî, *Te'vilatu'l-Kur'ân*, 11: 401; İbn Atiyye, *el-Muharreru'l-Vecîz*, 12: 135; Kurtubî, *el-Camiu li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 17: 254; Beydavî, *Envârü't-Tenzîl*, 2: 255; Neseî, *Medâriku't-Tenzîl*, 3: 52; Alûsî, *Ruhu'l-Maani*, 22: 10-11; Muhammed Cemaluddin el-Kasimî, *Mehasinu't-Te'vil* (Beyrut: Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, 2003), 8: 133.

ile birlikte “mutlaka”¹⁰⁷, “kesinlikle”¹⁰⁸ veya “muhakkak”¹⁰⁹ kelimelerine yer vermek suretiyle dört te'kidi ifade etmiştir.

Bir kısmı “بلى” kelimesinin tercümesi olarak “bilakis” kelimesini kullandıktan sonra yemin ve yemin edilenin bir sıfatı ile birlikte “mutlaka”¹¹⁰ kelimesine yer vererek yine dört te'kid unsuruna yer vermiştir.

Bir kısmı “hayır, hayır” dedikten sonra yemin ve yemin edilenin bir sıfatı ile birlikte “mutlaka” kelimesine yer vererek beş te'kid unsurunu da çeviriye yansıtmaya çalışmıştır. A. Fikri Yavuz ise “بلى” kelimesinin çevirisi olarak “öyle değil” ifadesinden sonra “doğrusu”, yemin, yemin edilenin bir sıfatı ve “muhakkak”¹¹¹ ifadeleriyle beş te'kid unsuruna yer vermiştir.

Bizce te'kid ifade eden kelimelerin harfî tercümelerine yer vermekle zaten maksat hasıl olur. Dolayısıyla dört aşamalı te'kidi ifade etmek yeterli olmuştur. Yazarların çoğu da böyle tercüme yapmıştır.

2.2.12. “لَا عِبَادَ مِنْهُمْ إِلَّا عِبَادُكَ أَجْمَعِينَ” (Sâd 38/82-83)

Yukarıdaki âyetlerde yemin ile birlikte “نون”, “لام” ve “أَجْمَعِينَ”¹¹² kelimelerinden oluşan dört te'kid unsuru vardır. Dört te'kid unsurunu haiz bu âyetlerin meâlinde bazı yazarlar, yemin ile birlikte “tüm insanları”¹¹³, “tümünü”¹¹⁴ veya “hepsini”¹¹⁵ ifadelerine yer vermek üzere iki te'kidi ifade etmiştir.

Bazıları da yeminle birlikte “hepsini muhakkak”¹¹⁶, “hepsini mutlaka”¹¹⁷, “topunu kesinlikle”¹¹⁸, “hepsini kesin”¹¹⁹, “tümünü mutlaka”¹²⁰ ve “elbette onların hepsini”¹²¹ gibi ifadelerle üç te'kid unsurunu ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere yazarların tamamı yemine yer vermiştir. Bir kısmı yemin ile birlikte âyette bulunan diğer te'kid unsurlarından sadece bir tanesini; “أَجْمَعِينَ” kelimesinin tercümesini ifade etmişken bazıları da yemin ve “أَجْمَعِينَ” kelimesinin tercümesi ile birlikte bir te'kidi daha ifade etmiştir. Bizce doğru olan ikinci sırada

107 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 760; Esed, *Kur'ân Mesajı*, 870; Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 427; Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 7: 236; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 427; Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 586.

108 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 6: 563; Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 427.

109 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 4: 498; Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 427.

110 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 4: 410.

111 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 429.

112 Kurtubî, *el-Camiu li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 28: 240; Neseî, *Medâriku't-Tenzil*, 3: 166; Alûsî, *Ruhu'l-Maani*, 23: 351.

113 Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 629.

114 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 932; Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 7: 487.

115 Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 456; Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 456.

116 Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 2: 820; Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 458.

117 Feyizli, *Feyzül-Furkân*, 456; Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 457.

118 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 4: 592.

119 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 7: 148.

120 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 5: 88.

121 Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 456.

verilen mütercimlerin yaptığı çeviridir. Zira âyette bulunan “لام” ve “نون” harflerinin ifade ettiği te'kidi meâle yansıtmamak eksiklidir.

2.2.13. “أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُضِيدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ” (Bakara 2/12)

Bu âyet, birden fazla te'kid unsurunu barındırmaktadır. İncarcılar, “ıslah edici olduklarını” vurgulu ifadelerle dile getirdiklerinden onlara verilen cevapta birkaç aşamalı te'kide yer verilmiştir. Cümlelerin isti'naf cümlesi olması, tenbih harfi olan “لَا”, “إِنَّ”, haberin marife oluşu, zamiru'l-fasl olan “هُمْ”, istidrak harfi olan “كَانَ”¹²² ve cümlelerin ismî olması manayı pekiştiren unsurlardır. Bu çalışmada te'kid bağlamında ele aldığımız âyetler arasında en fazla te'kid unsurunu barındıran yukarıdaki âyetin meâlinde mütercimlerin bir kısmı, tenbih harfinin tercümesine yer vermemiş, “gerçekten” ve “ama”¹²³ kelimeleriyle sadece iki te'kidi ifade etmiştir. Bir kısmı da tenbih harfinin tercümesini “iyi bilin ki” şeklinde yaptıktan sonra “fakat”¹²⁴, “lâkin”¹²⁵ bağlaçlarına veya “ta kendileridir”¹²⁶ şeklindeki vurgulu ifadeye yer vererek yine iki te'kidi ifade etmiştir.

Bir kısmı, tenbih harfini “Haa!” şeklinde tercüme edip “doğrusu” ve “fakat”¹²⁷ kelimelerini zikrederek üç te'kide yer vermiştir. Bir kısmı, tenbih harfini “dikkat” şeklinde çevirdikten sonra “doğrusu” ve “ancak”¹²⁸ kelimeleriyle yine üç te'kidi ifade etmiştir. Bir kısmı, tenbih harfini “iyi bilin ki” şeklinde çevirip “asıl” ve “fakat” kelimeleriyle yine üç te'kidi ifade etmiştir. Bir kısmı, tenbih harfini “şunu bilin ki” olarak çevirip “ta kendileri” ve “lâkin”¹²⁹ ifadeleri ile yine üç te'kidi ifade etmiştir. Bir kısmı, tenbih harfinin tercümesini “iyi bilin ki” şeklinde çevirip “ta” ve “fakat” kelimeleriyle yine üç te'kidi ifade etmiştir. Bir kısmı da tenbih harfinin tercümesini “ancak”¹³⁰ şeklinde yapıp “gerçek” ve “ama”¹³¹ kelimelerine yer vererek yine üç te'kidi ifade etmiştir.

Bazı mütercimler, tenbih harfini “biline ki” şeklinde tercüme etmiş, “gerçekten”, “ta kendileri” ve “ama”¹³² kelimeleriyle dört te'kidi ifade etmiştir. Bazıları da tenbih harfini “haberiniz olsun” olarak çevirdikten sonra “gerçekten”, “asıl” ve “ama”¹³³ kelimelerine yer vermek suretiyle yine dört te'kidi ifade etmiştir. Bazıları

122 Kurtubî, *el-Camiu li Ahkâmî'l-Kur'ân*, 1: 310; Beydavî, *Envâru't-Tenzil*, 1: 37; Nesefî, *Medâriku't-Tenzil*, 1: 51; Mazharî, *et-Tefsîru'l-Mazharî*, 1: 37.

123 Esed, *Kur'ân Mesajı*, 5.

124 Ateş, *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, 1: 106.

125 Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*, 4.

126 Altuntaş ve Şahin, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 2.

127 Elmalılı, *Hak Dini Kur'ân Dili*, 1: 265.

128 Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 2.

129 Karaman v.dğr., *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, 2.

130 Öztürk, *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, 4.

131 Akdemir, *Son Çağrı Kur'ân*, 2.

132 Karaman v.dğr., *Kur'ân Yolu*, 1: 78.

133 Mevdudî, *Tefhimu'l-Kur'ân*, 1: 53.

ise tenbih harfini “gözünü aç” şeklinde tercüme ettikten sonra “muhakkak”, “ta kendileri” ve “fakat”¹³⁴ kelimelerine yer vererek yine dört te'kidi ifade etmiştir.

Görüldüğü üzere te'kid unsurları sayıca artıp çeşitleri farklılaştıkça çok farklı çevirilerle karşılaşmak işten bile değildir. Bizce dört te'kid aşamasını ifade eden son gruptakilerin çevirisi daha isabetlidir. Zira onlar hem tenbih ve istidrak harflerinin çevirisine yer vermiş hem de diğer te'kid unsurlarından en azından ikisine yer vermişlerdir.

Sonuç

Dil aileleri ve yapılarının birbirinden farklı olması vb. nedenlerle bir dilden başka bir dile çeviri yapılırken asıl metindeki bütün ayrıntıları çeviriye yansıtmak oldukça zordur.

Araplar, cümleleri te'kid ve yemin gibi pekiştirme unsurlarıyla donatma geneğine sahip olduklarından Arapça bu minvalde gelişim göstermiştir. Nitekim yapısal olarak Arapça birden fazla te'kid unsurunu aynı cümlede kullanmaya müsaittir. Türkçe, bu konuda Arapça ile aynı nitelikleri taşımadığı için âyetlerin haiz olduğu te'kid unsurlarının tamamını meâllere yansıtmak zordur.

Bu çalışmada te'kid bağlamında meâllerini ele aldığımız isimlerin bir kısmı, kimi zaman te'kidi hiç ifade etmeyip asıl manayı vermekle yetinmiş, bir kısmı ise asıl mana ile birlikte te'kidi ifade etmeye çalışmıştır.

Birden fazla te'kid unsurunu içeren âyetlerin tercümesinde mütercimlerden bazı isimler sadece bir te'kidi ifade etmekle yetinmişken bazıları cümle yapısının elverdiği oranda te'kidi yansıtmaya çalışmıştır.

Arapçada vecizliği muhafaza edip birden fazla te'kide yer vermek mümkün olduğu halde bu durum Türkçede zordur. Bu nedenle meâl yazarları ya asıl manayı vermekle yetinip pekiştirmeyi ifade etmeme eksikliğine düşmüşler ya da te'kidi ifade ederken cümleyi uzatmak suretiyle icazı ihmal etmişler.

Arapçada te'kidi ifade etme şekil ve yöntemleri oldukça fazladır. Te'kidin, “تَدْوِي” ve “أَجْمَعِينَ” gibi lafızlarla ifade edildiği zaman meâllerin çoğunlukla bunu çeviriye yansıttıkları görülmektedir. Te'kidi bir kelime ile değil de cümle dizilişinde değişiklik yapmak gibi manen ifade etmek söz konusu olunca melallerde çoğunlukla te'kidin ifade edilmediği görülmektedir.

Kur'an'daki her harf ve kelimenin gerekli olduğu gerçekliğinden hareketle te'kid unsurunun mümkün merteye meâllere yansıtılması gerekir. Bu nedenle te'kid unsurunu dikkate alarak çeviri yapanların isabet ettiklerini düşünmekteyiz.

Te'kid, bazen manayı değiştirirken bazen de pekiştirmektedir. Manayı deği-

134 Çantay, *Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*, 1: 15.

tirmesi durumunda te'kidi mutlaka ifade etmek lazımdır. Pekiştirme durumunda ise mümkün mertebede te'kide yer verilmelidir.

Ele aldığımız Türkçe meâllerde te'kidi ifade etmek noktasında muayyen bir standarda bağlı kalındığı söylenemez. Aynı yazarın bir âyetin meâlinde te'kidi ifade etmişken benzer nitelikteki te'kidi başka bir âyetin meâlinde ifade etmediği görülmektedir.

Kaynakça

- Akalın, Şükrü Haluk v.dğr. *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları, 2005.
- Akdemir, Salih. *Son Çağrı Kur'ân*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015.
- Akk, Halid Abdurrahman. *Usûlu't-Tefsîr ve Kavaiduhu*. Beyrut: Daru'n-Nefais, 2007.
- Altuntaş, Halil ve Muzaffer Şahin. *Kur'ân-ı Kerim Meâli*. Ankara: DİB Yayınları 2006.
- Alûsî, Ebu's-Sena Şihabuddin es-Seyyid Mahmud b. Abdillâh. *Ruhu'l-Maani fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Azim ve's-Seb'i'l-Mesani*. Beyrut: Muessesetu'r-Risale, 2010.
- Atay, Hüseyin. *Kur'ân Türkçe Çeviri*. Ankara: Pozitif Matbaacılık, 2007.
- Ateş, Süleyman. *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1989.
- Aydar, Hidâyet. *Kur'ân-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*. İstanbul: Yeni Zamanlar Yayınları, 2014.
- Bezzâvi, Nasiruddin Abdullah b. Ömer b. Ali. *Envaru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2008.
- Bursevî, İsmail Hakkı. *Ruhu'l-Beyan*. Beyrut: Dâru'l-İhyai't-Turâsi'l-'Arabi, 2001.
- Cami, Nuruddin Abdurrahman b. Nizamiddin Ahmed b. Muhammed. *el-Fevâidu'd-Diyaiyye*. y.y., t.y.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Usûlü*. Ankara: TDV Yayınları, 1993.
- Cevherî, Ebu Nasr İsmail b. Hammad. *es-Sıhah*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999.
- Curcânî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed b. Ali es-Seyyid eş-Şerif. *Kitâbu't-Ta'rifat*. y.y., t.y.
- Çağmar, M. Edip. "Arap Belâgatinde Te'kid". Doktora tezi, Harran Üniversitesi, 2003.
- Çakır, Mehmet. "Kur'ân Meâllerinde Çeviri Sorunları". *Kur'ân Meâlleri Sempozyumu-eleştireliler ve öneriler*- içinde. Ankara: DİB Yayınları, 2007.
- Çantay, Hasan Basri. *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim*. İstanbul: Elif Ofset, 1976.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2012.
- Durmuş, İsmail. "Te'kit". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40: 365-367. İstanbul: TDV Yayınları 2011.
- Ebu Hayyân, Ebu Abdillâh Muhammed b. Yusuf b. Ali el-Endulûsî. *Tefsiru'l-Bahri'l-Muhit*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2010.
- Ebu's-Suûd, Muhammed b. Muhammed. *İrşâdu'l-'Akli's-Selim ila Mezâya'l-Kitâbi'l-Kerim*. Beyrut: Muessesetu't-Tarihi'l-Arabi, 2010.
- Endulûsî, Ebu Muhammed Abdülhak b. Galib İbn Atiyye. *el-Muharreru'l-Veciz fi Tefsiri'l-Kitâbi'l-Aziz*. Duha: Dâru'l-Fikri'l-Arabi, 2007.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1980.
- Esed, Muhammed. *Kur'ân Mesajı*. trc. Cahit Koytak ve Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 2002.
- Feyizli, Hasan Tahsin. *Feyzü'l-Furkân*. İstanbul: Server Yayınları, 2016.
- Gürbüz, Faruk. "Tercüme Problemleri ve Meâller". Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, 2003.

- Halebî, Ebu'l-Abbas Şihâbuddin Ahmed b. Yusuf b. İbrahim Semîn. *ed-Durru'l-Ma'sun fi 'Ulûmi'l-Kitâbi'l-Meknûn*. Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 2003.
- İbn Aşûr, Muhammed Tahir. *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*. Tunus: Dâru Suhnûn, t.y.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fida İmaduddin İsmail b. Şihabuddin Ömer. *Tefsîru İbn Kesîr (Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azim)*. Beyrut: Muessesetu'r-Risale, 2008.
- İbnu'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec Cemâluddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed. *Zâdu'l-Mesîr fi İlmi't-Tefsîr*. Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabi, 2010.
- Kanar, Mehmet. *Arapça Türkçe Sözlük*. İstanbul: Say Yayınları 2009.
- Karaman, Hayreddin, Ali Özek, İbrahim Kâfi Dönmez, Mustafa Çağrırcı, Sadrettin Gümüş ve Ali Turgut. *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*. Ankara: DİB Yayınları, 2004.
- Karaman, Hayreddin, Mustafa Çağrırcı, İbrahim Kâfi Dönmez ve Sadrettin Gümüş. *Kur'ân Yolu*. Ankara: DİB Yayınları, 2007.
- Korkmaz, Zeynep. *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları, 2009.
- Kurtubî, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebibekir. *el-Câmiu li Ahkâmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Muessesetu'r-Risale, 2006.
- Maturidî, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud es-Semerkandî. *Tevîlâtü'l-Kur'ân*. İstanbul: Mizan Yayınları, 2005.
- Mazharî, Muhammed Senaullah. *et-Tefsîru'l-Mazharî*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2007.
- Merâğî, Ahmed Mustafa. *Tefsîru'l-Merağî*. Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, 1985.
- Mevdudî, Ebu'l-Ala. *Tefhîmu'l-Kur'ân*. trc. Muhammed Han Kayani v.dğr. İstanbul: İnsan Yayınları, 1997.
- Nesefî, Ebu'l-Berekat Abdullah b. Ahmed b. Mahmud. *Medariku't-Tenzil ve Hakaiku't-Tevîl*. Dımaşk: Daru İbn Kesir, 2011.
- Özçelik, Sadettin ve Münür Erten. *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*. Ankara: Bizim Büro Yayınları, 2011.
- Özdoğan, M. Akif. "Arap Dilinde Muhâtabı İkna Etme Açısından Haberî Cümlede Tekîd Edatlarının Rolü". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9, sy. 17 (2011).
- Öztürk, Mustafa. *Kur'ân-ı Kerim Meâli (Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri)*. İstanbul: Düşün Yayınları, 2014.
- Paçacı, Mehmet. "İslam Öncesi Arap Yarımadasında Politik, Dinî ve Kültürel Durum". *İslâmî Giriş -Evrensel Mesaj-* içinde, 369-375. Ankara: DİB Yayınları, 2008.
- Ravî, Kâzım Fethî. "Kur'ân-ı Kerim'de Te'kid Üslupları". trc. Hasan Keskin. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6, sy. 1 (2002): 133-173.
- Razî, Ebu Abdillâh Fahrüddin Muhammed b. Ömer b. Hüseyin. *et-Tefsîru'l-Kebîr*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009.
- Sarı, Mevlût. *Arapça-Türkçe Lûgat*. İstanbul: İpek Yayınları, t.y.
- Sıddik Hasan Han, Ebu't-Tayyib Muhammed Sıddik Bahadır b. Hasan b. Ali el-Kanvecî. *Fethu'l-Beyân fi Makâsidi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999.
- Suyûtî, Celâluddin Abdurrahman b. Ebibekir. *el-İtkan fi 'Ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2012.
- Taberî, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir. *Câmiu'l-Beyân'an Tevîli'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Turâsi'l-Arabi, t.y.
- Taftazanî, Mesud b. Ömer. *Muhteseru'l-Maâni*. İstanbul: Üçler Matbaası, 1977.
- Yavuz, A. Fikri. *Kur'ân-ı Kerim ve İzahlı Meâli Âlisi*. İstanbul: Sönmez Neşriyat, 1974.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'ân Dili*. Ankara: Akçağ Basım, 2009.

- Zavî, Tahir Ahmed. *Tertibu'l-Kamâsi'l-Muhît*. Riyad: Daru Alemi'l-Kutub, 1996.
- Zebidî, Ebu'l-Feyz Muhammed Murteda b. Muhammed el-Huseynî. *Tâcu'l-Arus min Cevâhiri'l-Kamus*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2007.
- Zeccâc, Ebu İshak İbrahim b. es-Serî. *Maâni'l-Kur'ân ve İrabuhu*. Kahire: Dâru'l-Hadis, 2005.
- Zemaşeri, Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf'an Hakaiki Ğavamizi't-Tenzil ve 'Uyuni'l-Akâvili fi Vucûhi't-Te'vil*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009.
- Zurkânî, Muhammed Abdulazim. *Menâhilu'l-İrfan fî Ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Marife, 2005.